

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉRDEZŐK, KÉTKEDŐK, KERESŐK

A SIVATAG KIRÁLYNŐJE

Az emberiség tudatában mindig is élt a nagy hatalmú férfiakat háttérből irányító, befolyásos nő képe. *Gertrude Bell* ilyen ember volt. A politikától a hírszerzésen és a hegymászáson át egészen a régészetig sok mindenben kitüntette magát. A ma is forrongó, modern kori Közel-Kelet például részben neki köszönheti mind a létezését, mind a nyomorát.

 A tiszteletet parancsoló *Gertrude Margaret Lowthian Bell* néven született 1868-ban, hamisítatlan, elegáns brit családból származott. Dúsgazdag környezetben nőtt fel, apja angol nagyiparos, malomtulajdonos volt. Gertrude szoros kapcsolatot ápolt vele még felnőtt korában is, mivel édesanyja nagyon korán meghalt, így egymásra voltak utalva. Gertrude egészen fiatal korától kezdve olyan férfiak között nőtt fel, akik komoly, felelősségteljes döntéseket hoztak. Nagypja és apja is vállalt politikai szerepet különböző brit kormányokban, és az élénk, érdeklődő kislányt a kezdetektől fogva élvezettel okították a hatalomgyakorlás technikáira.

Tizenhét évesen beíratták a hírneves londoni *Queen's College*-be, majd az *Oxfordi Egyetemre* küldték, ahol történelmet tanult. Ez volt a kedvenc tudományága, és ez vezette első közel-keleti útjaira is. Sőt, ez kísérte végig meglehetősen férfias karrierjén – soha nem ment férjhez, és gyerekei sem születtek. Ehelyett huszonnégy évesen, amint befejezte az egyetemet, elindult világot látni. Először Perzsiába – a mai Iránba – utazott, majd két évvel később „Perzsiai képek” címmel nagy sikerű könyvet adott ki az élményeiről. Ezek után Svájcba utazott, ahol belevetette magát a hegymászásba. A régészet és a nyelvtanulás iránt is egyre behatóbban érdeklődött; nemsokára folyékonyan beszélt arabul, fárszi (perzsa) nyelven, franciául és németül, de elboldogult az olasszal és a törökkel is. Az elkövetkező tizenkét évben bejárta az egész Közel-Keletet, megismerkedett lakóival és az ottani kultúrákkal.

NEVÉT A MAI NAPIG KEGYELETTEL, „NAGY TISZTELETŰ ASSZONYKÉNT”, „KIRÁLYNŐKÉNT” EMLEGETIK IRAKBAN.

Közben pihenésképpen megmászta az Alpok összes jelentős csúcsát, a Gertrudspitze nevű hegy ma is az ő nevét viseli. A sport korai művelőjeként jóval nehezebb dolga volt, mint a mai hegymászóknak, de már-már felelőtlen rettenthetetlensége itt is megmutatkozott: egy elhúzódó hóviharban több mint két napig fagyoskodott egy jeges lejtőn, egy kötél végén, mire le tudott ereszkedni és kezeltethette a fagyási sérüléseit.

Ebben az időben, a 20. század első éveiben kezdett régészeti ásatásokon is tevékenykedni. Az egykori sumér birodalom, Babilon, Szíria területein részt vett az első feltárásokon, és a kor egyik legnagyobb tudású régészévé képpezte magát.

Amint kitört az első világháború, addig kardoskodott, amíg végül a brit titkosszolgálat alkalmazásába került. Kihasználta a sok utazás során szerzett terepismeretét, és katonákat kalauzolt keresztül a Közel-Kelet kegyetlen sivatagain. Ahogy egyre nőtt a megbecsültsége, a hatalma is gyarapodott: egész csapatokat toborzott

helyi lakosokból, és őket is felhasználta a küldetéseire. Mindezt a lehető legravaszabb módszerekkel vitte véghez, főleg a helyi vezetők és törzsfőnökök feleségein keresztül.

Nemsokára ismét összehozta a sors a hírneves Arábiai Lawrence-szel is, akivel korábban együtt járt az Oxfordi Egyetemre. Sok küldetésben dolgoztak együtt az ottmán török birodalom végleges legyőzése és feldarabolása érdekében, miközben Gertrude egyre magasabb szinten képviselte a brit birodalom gyakran önző és kíméletlen érdekeit. Saját szemével nézte végig az örmény holokausztot, jelentéseiben leírta, hogyan gyilkolták a törökök tervszerűen a férfiakat, gyerekeket, időseket, és hogyan árulták hatalmas rabszolgapiacokon a nőket.

Soha korábban nő nem emelkedett olyan magasra a brit birodalmi, katonai, hírszerzési ranglétrán, mint ő. Magas beosztásokban dolgozott a háború befejezése után is, amikor a nagyhatalmak mesterségesen létrehozták a Közel-Kelet mai, éppen széthullóban lévő elrendezését. Irak, Szíria és több más ország nem kis részben

Gertrude Bell egy iraki expedíción I. Fejszál szaúdi királlyal, 1922.

Gertrude Bell tapasztalatai és szándékai szerint nyerte el a mai határait, az arab országok az ő közreműködésével lettek önálló államok, a kurdok pedig részben az ő hatására veszítettek el szinte mindent, ami fontos volt nekik.

A hatalma olyan nagyra nőtt, hogy 1921-ben Winston Churchill őt és Lawrence-et tanácsadóként vitte magával a történelmi jelentőségű kairói konferenciára, a végső nagypolitikai döntések meghozatala érdekében. Ezek után sokáig élt az újonnan létrehozott Irakban, ahol a kormány egyik legfontosabb tanácsadója volt, miközben – mintegy mellékesen – létrehozta az iraki nemzeti könyvtárat és a nemzeti múzeumot is. A nevét a mai napig is kegyelettel, „nagy tiszteletű asszonyként”, „királynőként” emlegetik Irakban.

Amilyen sikeres volt azonban a nagy hatalmú férfiak világában, olyan szerencsétlenül alakult a magánélete. Az első nagy szerelme a 19. század végén egy Henry Cadogan nevű katonatiszt volt, Gertrude apja azonban nem járult hozzá a házassághoz, mert Cadogan a bohém, adósságokban fürdő szerencsejátékosok életét élte.

A második próbálkozása egy másik brit katona, Dick Doughty-Wylie volt. Vele egészen komolyra fordultak a dolgok, szenvedélyes levelezést folytattak és össze akartak házasodni. Ennek az volt az akadálya, hogy Doughty-Wylie-nak már volt felesége, aki öngyilkossággal fenyegetőzött, de így is csak ideiglenesen tarthatta meg a férjét, mert az 1915-ben elesett Gallipolinál.

Gertrude Bell felfokozott életvitele rányomta a bélyegét a lelkiállapotára, és viszonylag hamar, 1926-ban, ötvennyolc évesen egy reggel holtan találták az ágyában. Előző éjjel olyan sok altatót vett be, hogy soha többé nem ébredt föl. Hogy a halála véletlen volt vagy öngyilkosság, már soha nem fog kiderülni.

Nagy-Britanniában a mai napig nagy megbecsülés övezi a személyét, bekerült a történelemkönyvekbe, és természetesen Hollywood is felfedezte őt. 2015-ben Nicole Kidman főszereplésével forgatták róla a „Sivag királynője” című filmet. ♦

hirdetés

KÉRJÜK, TÁMOGASSA ALAPÍTVÁNYUNKAT ADÓJA 1%-ÁVAL!

SZENT
István
RÁDIÓ

A kedvezményezett adószáma:
18578726-2-10

A kedvezményezett neve:
Magyar Katolikus Rádió Alapítvány

Eger 91,8 - Miskolc 95,1 - Encs 95,4 - Gyöngyös 102,2 - Hatvan 94,0 - Sátoraljaújhely 90,6 - Tokaj 101,8 - Törökszentmiklós 96,4

EGY MŰTEREM TITKAI
CSERNUS
és a
MONTMARTRE

VÁRKERT BAZÁR – TESTŐRPALOTA
2018.10.18. – 2019.01.27.

A Kovács Gábor Művészeti Alapítvány a világhírű magyar festőművész, Csernus Tibor párizsi műtermének és hagyatékának anyagából válogatva mutatja be a művészt inspiráló montmartre-i környezetet, és a Picasso óta híres-hírhedt Bateau-Lavoirban lévő műterem világát.

kogart.hu

varkertbazar.hu

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

A JOBBÁGYSARJ, AKIBŐL MAJD NEM PÁPA LETT

A középkori magyar egyház legnagyobb alakja, jobbágyfiúból vált igazi reneszánsz papi fejedelemmé. *Bakócz Tamás* ráadásul összekötő kapocs Magyarország fénykora és utána gyorsan következő tragédiája között.

- ◆ Bakócz Tamás 1442-ben született a kelet-magyarországi Erdődön, jobbágycsaládban. Apja kerékgyártó iparos volt, aki fiait egyházi támogatással tudta iskoláztatni. Bakócz később sem tagadta meg alacsony származását, hiszen címerébe is kocsikereket illesztett. Bátyja, Bálint fiatalon préposti javadalmat nyert, így segíthette a dominikánus rendbe belépő öccse tanulmányait. Bakócz, vagy ahogy az iskolai matrikulákban szerepel, Erdődi Tamás Szatmárban volt kisiskolás, rendi tanulmányait pedig a breszlai és a padovai studium generáléban végezte. A krakkói egyetemen, ahová sok magyar diák járt, 1464-ben lett a bölcsélet magisztere, a következő esztendőket pedig Itáliában, Ferrara egyetemén töltötte. 1470-ben hazatérve fogalmazóként került a királyi kancelláriára. Karrierje 1480-tól ívelt felfelé. Bátyja ekkor ruházta rá a titeli prépostságot, Mátyás király pedig, akit nyugati hadjárata során tanácsaival is szolgált, tehetségére felfigyelve titkárává tette. Ezt követően királyi tanácsadóvá és alkancellárrá nevezte ki, 1486-ban pedig, szintén az uralkodó kegyéből elnyerte a győri püspökséget.

Kép: Wikimedia Commons

A KIRÁLYT ELKÍSÉRTE HADJÁRATAIRA, INTÉZTE AZ ORSZÁG DIPLOMÁCIAI ÜGVEIT, RÉSZE VOLT ANNAK A RENESZÁNSZ SZELLEMISSÉGNEK A FORMÁLÁSÁBAN, AMELY *BEATRICE D'ESTE* HERCEGNŐVEL KÖTÖTT HÁZASSÁGA UTÁN HATOTTA ÁT MÁTYÁS KIRÁLY UDVARÁT.

Amikor a király 1490-ben meghalt, Bakócz némi ingadozás után a lengyel II. Ulászló királyvá választását segítette, a nemzetközi politikában pedig a törökök elleni nagy háború ügyét képviselte, ami együtt járt azzal, hogy az ugyanebben érdekelt Velencei Köztársaság törekvéseit is támogatta.

BIRTOKOK, CÍMEK, KAPCSOLATOK

II. Ulászló trónra lépésének esztendejében, 1490-ben főkancellárrá nevezte ki a negyvennyolc esztendőes Bakóczot, aki ekkor már az ország egyik leggazdagabb és legbefolyásosabb személye volt. Sokak szemét szúrta javadalomhalmozása. Irigyei az ország

„legmegátalkodottabb árvajaként” emlegették, hiszen számos birtokát örökbefogadással vagy öröklési szerződéssel szerezte. A győri püspökséget 1497-ben a jelentősebb és gazdagabb egri püspökségre cserélte, ám még számos további egyházi méltósággal és javadalommal rendelkezett. Még ugyanebben az esztendőben – uralkodói és pápai jóváhagyással – elcserélte az egri püspökséget az esztergomi érsekségre, amelyet előtte az ifjú Hippolito d' Este, Mátyás özvegyének, Beatrice királynénak az unokaöccse birtokolt. Bakócz a cserével a magyar egyház első embere lett. Magyar primásként 1500-ban, Velence támogatásával, VI. Sándor pápától elnyerte a bíborosi címet.

RÓMÁBAN IS NAGY TEKINTÉLY ŐVEZTE: BEFOLYÁSOS FŐPAPNAK, A TÖRÖKÖK ELLENI EURÓPAI ÖSSZEFOGÁS HÍVÉNEK, IGAZI RENESZÁNSZ NAGYÚRNNAK SZÁMÍTOTT.

1510-ben II. Gyula pápa címzetes konstantinápolyi pátriárkává tette. Ez csak pusztán cím volt, hiszen Konstantinápoly két emberöltő óta a törököké volt, ám birtokosa a bíborosok sorában a legtekintélyesebbek közé számított.

Bakócz-kápolna, Esztergomi Bazilika

Idehaza a gyengekezű király, II. Ulászló mellett Bakócz 1500 után szinte teljhatalommal irányította az ország ügyeit. Életének nagy esélye 1513-ban, II. Gyula pápa halála után csillant fel az ekkor már hetvenedik évén túl járó bíboros előtt.

A PÁPAI SZÉK VÁROMÁNYOSA

A konklávéra nagy pompával, fényes kísérettel, a pápai trón várományosaként érkezett Rómába. A zömében itáliai kardinálisoknak azonban nem volt érdeke, hogy olyan bíborost válasszanak pápává, akinek szándékában állt az egyház tekintélyét és vagyonát a törökellenes háború megindítására, a déli magyar határok megvédésére, a Balkán és Konstantinápoly visszahódítására, a törökök Európából való kiűzésére használni. Ez el is döntötte Bakócz sorsát. Az itáliai bíborosokat Itália békéje, a Kúria reneszánsz pompájának megőrzése, a Medic-család megnyerése jobban érdekelte, mint a kockázatos és drága balkáni hadjáratok.

Így, bár Bakócz kezdetben kapott szavazatokat, a többség itáliai jelöltre, a még fiatal, harmincas éveit végén járó firenzei kardinálisra, Giovanni de' Medicire szavazott, aki a X. Leo nevet választotta. Az új pápa, aki Firenze legendás reneszánsz fejedelmének, Lorenzo de' Medicinek volt a fia, úgy érezte, a vesztes ellenfelet, a konklávéból vereséggel távozó Bakóczot kárpótolnia kell. Így pápai legátusi kinevezéssel és a keresztes háború meghirdetésének jogosítványával bocsátotta haza Esztergom érsekét. Magyarországra visszatérve a bíboros valóban keresztes hadjáratot hirdetett, ám a keresztes jele alá gyülekező elégedetlen jobbágyok 1514-ben egy Dózsa György nevű székely kismemes vezérletével a törökök helyett saját uraik ellen fordultak. A kirobbant véres parasztháborút a magyar

uraknak brutális szigorral sikerült csak leverniük, az érsek pedig ezt követően számos igaztalan szemrehányást kapott tőlük, hogy a lázadás szellemét kieresztette a palackból.

SZEMÉLYES SÉRTÉSKÉNT ÉLHETTE MEG AZT IS, HOGY AZ ORSZÁGGYŰLÉST ALKOTÓ URAK HARAGJUKBAN ÚGY DÖNTÖTTEK: A JÖVŐBEN JOBBÁGYLESZÁRMAZOTT PÜSPÖKKÉ, ÉRSEKKÉ NEM NEVEZHETŐ KI.

A keresztes hadjárat ügye lekerült a napirendről, a magára maradó és legyengült Magyarország pedig egy évtizeddel később, 1526-ban Mohácsnál végzetes vereséget szenvedett a szultán hadaitól. Ezt a tragédiát Bakócz Tamás nem érte meg, 1519-ben szélütés érte. Visszavonult Esztergomba, ahol 1521-ben, hetvenkilenc évesen érte a halál. Itt is helyezték végső nyugalomra a székesegyház vörösmárvány Bakócz-kápolnájában, reneszánsz művészetpártolásának legszebb alkotásában, amelyet itáliai mesterekkel építtetett, és a magyar reneszánsz egyik gyöngyszeme.

Bakócz korának gyermeke volt: hatalom- és pompakedvelő reneszánsz főpap, aki familiáját jobbágyorsból a magyar arisztokrácia világába emelte, és minden tőle telhetőt megtett a török hódítás elleni európai összefogás és az ország megmentése érdekében. A 20. század végéig az egyetlen magyar volt, akit a kortársak a pápai trón esélyeseként emlegettek. ♦

SZÉPMŰVÉSZETI
MÚZEUM

TÁRLATVEZETÉSEK + BORBÁR + TÁRSMŰVÉSZETEK
FÉNYFESTÉS + MEGÚJULT ÁLLANDÓ GYŰJTEMÉNYEK
ÉLŐ MÚZEUMCAFÉ + KULTÚR BONBON + WORKSHOP
JAZZ + DJ + TEMATIKUS SÉTÁK + FINE ARTS BISTRO
TÁRLATVEZETÉSEK + BORBÁR + TÁRSMŰVÉSZETEK
FÉNYFESTÉS + MEGÚJULT ÁLLANDÓ GYŰJTEMÉNYEK
ÉLŐ MÚZEUMCAFÉ + KULTÚR BONBON + WORKSHOP
JAZZ + DJ + TEMATIKUS SÉTÁK + FINE ARTS BISTRO
TÁRLATVEZETÉSEK + BORBÁR + TÁRSMŰVÉSZETEK
FÉNYFESTÉS + MEGÚJULT ÁLLANDÓ GYŰJTEMÉNYEK
ÉLŐ MÚZEUMCAFÉ + KULTÚR BONBON + WORKSHOP
JAZZ + DJ + TEMATIKUS SÉTÁK + FINE ARTS BISTRO
TÁRLATVEZETÉSEK + BORBÁR + TÁRSMŰVÉSZETEK
FÉNYFESTÉS + MEGÚJULT ÁLLANDÓ GYŰJTEMÉNYEK
ÉLŐ MÚZEUMCAFÉ + KULTÚR BONBON + WORKSHOP
JAZZ + DJ + TEMATIKUS SÉTÁK + FINE ARTS BISTRO
TÁRLATVEZETÉSEK + BORBÁR + TÁRSMŰVÉSZETEK
FÉNYFESTÉS + MEGÚJULT ÁLLANDÓ GYŰJTEMÉNYEK
ÉLŐ MÚZEUMCAFÉ + KULTÚR BONBON + WORKSHOP
JAZZ + DJ + TEMATIKUS SÉTÁK + FINE ARTS BISTRO
TÁRLATVEZETÉSEK + BORBÁR + TÁRSMŰVÉSZETEK
FÉNYFESTÉS + MEGÚJULT ÁLLANDÓ GYŰJTEMÉNYEK
ÉLŐ MÚZEUMCAFÉ + KULTÚR BONBON + WORKSHOP
JAZZ + DJ + TEMATIKUS SÉTÁK + FINE ARTS BISTRO

AZ

BEMUTATJA:

MÚZEUM+